

Universitätsbibliothek Paderborn

Qvæstiones Morales Selectiores De Lege Interna Et Externa

discussæ, ac Resolutæ, & in duos Libros divisæ, In quibus, propositis casibus, prima quædam principia, ad plurimas alias Qvæstiones similes resolvendas perutilia, subinde examinantur

[De Lege Interna]

Beati, Gabriele

Augustæ Vindellicorum, 1729

VD18 90108957

12 An conscientia dubia circa factum, ullam pariat obligationem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39908

Etiam tenuitatem, excusetur. Quando autem obligatio est certa, & excusatio incerta, obediendum est; Hæc enim, est praxis etiam in foro externo. *Vasqu. 1. 2. dis. 65. c. 3. num. 11.*

16 Quando, de Infante Exposito, dubitatur, an sit legitimus, vel illegitimus, reputandum esse illegitimum. Quamuis enim delictum non præsumatur, nisi probetur, & Expositus, suam innocentiam possidere videatur; re tamen verà non

possidet; quia ipsamet expositio, est ratio sufficiens, ad inducendam præsumptionem illegitimitatis cum illegitimi, regulariter, sic soleant exponi. Possessio autem, stat pro eà parte, pro quâ est iuris præsumptio, vt dictum est. Quare, si Expositus, sit ad Ordines promouendus, petenda prius erit dispensatio irregularitatis, orta ex defectu natalium, & tunc poterit promoueri. *Suar. disp. 50. de Cens. s. 3. num. 4.*

QVAESTIO XII.

An Conscientia dubia circa factum, ullam pariat obligationem.

CASVS.

1 **D**UM Sempronius, de matrimonio cum Febroniâ contrahendo ageret, Amicus quidam ei dixit, se à quodam audiuisse, Febroniâ, eius esse consanguineam. Hoc audito: Sempronius, omnem adhibuit diligentiam, vt de hoc certificaretur; cumque dubium expellere non posset, petijt, num matrimonium cum Febroniâ contrahere posset, an vero dispensationem prius petere teneretur. Quæritur; an petere teneatur dispensationem.

SVMMARIVM.

7 Principium vniuersalissimum: pro dubio Facti. 8 Idem principium magis probatur. 9 Dubitans de impedimento, dispensationem petere non tenetur. 10 Factum, in dubio, in neutro Foro, præsumitur, nisi probetur. 11 Aequiualeat ignorantie inuincibili. 12 Iusta causa, partem minus tutam, reddit omnino tutam.	13 In dubio practico, nulla datur iusta causa sequendi partem minus tutam. 14 Potum, in dubio, non obligat. 15 Neque Peccatum, aut Reseruatio. 16 Neque lex, aut Præceptum. 17 In dubio ætatis, Ordines suscipere non licet. 18 Censura dubia, non ligat. 19 Debitum dubium, ad nihil obligat. 20 Iurisdictio, in dubio, exerceri non potest. 21 In dubio ætatis, professio non valet. 22 Factum, cum de iure faciendum est, in dubio præsumitur.

L 2 RATIO-

RATIONES DVBITANDI.

2 **Q**uestio hæc, sicut etiam sequens, proponitur, quia continet principium vniuersalissimum, vere aureum; Ad innumeros enim casus resoluendos viam aperit, & conscientias ab innumeris perplexitatibus, ac perturbationibus liberat. Dum autem hic quaeritur, an ex dubio facti, vlla certa obligatio oriatur; quaestio est praesertim de dubio negatiuo, cum scilicet, pro neutra parte, dantur rationes; Nam quando dantur pro vtraque parte; iam diximus, intellectum à voluntate ad alterutram determinari posse iuxta varia motiua, quæ ipsa, ad hoc, habere potest.

3 Sempronius ergo teneri videtur ad petendam dispensationem; ita *Emanuel Sá v. dispensatio num. 1. Salas de legib. d. 20. f. 3. num. 28. Azor. tom. 1. lib. 2. cap. 18. qu. 4. & cap. 19. quest. 10. & lib. 11. c. 15. quest. 9. Clavis reg. lib. 1. cap. 13. n. 9. Siluester v. dubium quest. 2. num. 4. & quest. 4. num. 7.*

4 Primò; quia in dubio, tutior pars est eligenda, sicut ex duobus malis, minus est eligendum; vt dictum est; alioquin dubitans de homicidio, an sit commissum; non se gerere deberet, tanquam irregularem; ideo enim; *ex c. ad audientiam: & ex c. significasti:* gerere se debet tanquam irregularem; quia hoc, est tutius, & nos tutiorem, ac certiore partem amplecti debemus; si, ergo in dubio, sequi possemus partem minus tutam posset quis, in dubio homicidij, non se gerere, tanquam irregularem. Hæc est obiectio, quæ ab Aduersarijs, tanquam eorum Achilles, perpetuo decantatur,

ideoque hic etiam offertur, vt clarius pateat, quam parum roboris habeat.

Secundo; Quia, in dubio pratico, cum quis dubitat, an hic, & nunc, legere possit, aut comedere, vel pingere, tenetur semper partem tutiorem amplecti, ita vt nunquam sequi possit partem minus tutam; si quis enim, cum eo dubio pingeret, aut comederet, semper peccandi periculo se exponeret; & consequenter peccaret; Ergo, semper, & in omni dubio, tenemur, partem tutiorem amplecti; quia, in omni dubio, eadem semper est ratio, cum in omni dubio, partem minus tutam sequendo, peccandi periculo nos exponamus.

Neque obstat principium illud, *in dubio melior est conditio possidentis*; nam primo *ex Vasquez* hoc principium valet solum in materia iustitiæ, in quâ solâ datur propriâ, ac vera possessio. Secundò quamuis valeret etiam in materia aliarum virtutum, adhuc Sempronius, cum illo dubio, contrahere non posset, quia adhuc possessio stare pro præcepto non contrahendi, cum impedimento dirimente, cum hoc sit certum; & dubium sit, ap ipse, huiusmodi impedimentum habeat, vel non habeat. Sicut ergo, si dubitaret, an satisfecisset debito certo, vel non satisfecisset, illi satisfacere teneretur; Ita dubitans, an habeat, vel non habeat impedimentum, dispensationem petere tenetur.

NOTABILIA.

Aduertendum est primò; pro dubio facti, dari principium quoddam, ac regulam vniuersalissimam superiùs in-
sinuatam, & in Foro externo communi-

ter, & sine controuersia, receptam; scilicet; quod, *Factum, in dubio, non præsumitur, nisi probetur; & affirmandi incumbit onus probandi, non neganti.* L. in bello: §. facta ff. de Captiuis, & postliminio reuersis. Hoc autem principium fundatur in iure naturali. Nam, cum dubium, quando, post debitam diligentiam, vinci non potest, æquiualeat ignorantia inuincibili, vt dictum est supra; sequitur, quod, sicut factum, inuincibiliter ignoratum, nullam prorsus obligationem, aut aliam quemcunque effectum moralem post se relinquit, perinde, ac si verè, & realiter factum non esset; ideoque reputatur moraliter tanquam non factum; Ita, quando post debitam diligentiam, remanet dubium, nullam similiter afferat obligationem, sed reputetur moraliter tanquam non factum. Atque hinc est, quod neganti non incumbit onus probandi, sed affirmanti; quia præsumptio stat pro non factum; præsumptio autem, est ratio sufficiens prudenter iudicandi, quod non sit factum; cum præsumptio, quandiu certa veritatis notitia non habetur, pro certitudine sit habenda, c. veniens in fine: de presb. non baptiz. & c. afferente; de præsumpt.

8 Aduertendum est secundò, ex alio etiam capite, factum, cum, post debitam diligentiam, remanet dubium, nullam parere obligationem, & reputari moraliter tanquam non factum; quia, scilicet, factum dubium, parere non potest obligationem certam; debitum enim dubium, rationabiliter obligare non potest ad solutionem certam, nec delictum dubium, ad certam pœnam, cum pœna debeat esse proportionata delicto,

& solutio, debito; & pœna certa, sit proportionata delicto certo, & certa solutio debito certo. Ad summum ergo, parere posset obligationem dubiam; hæc enim sola illi esset proportionata, & non excedens, sicut certa; Verum, quia hæc non datur, nullam parit. Neque obstat; quod iura aliquando, ex rationabili causa, facto dubio, imponant pœnam certam. Nam primò, in eo casu, ius additum, facit præsumptionem pro facto; unde in eo casu, neganti incumbit onus probandi, non affirmanti. Secundò, si iura attentè perpendatur; inuenietur, ipsa nunquam imponere pœnam certam, quando est verè dubium facti, sed solum, quando est dubium de circumstantia facti. In hoc autem casu, prudenter, ac rationabiliter procedunt, vt patebit quæst. sequ. his positis,

RESOLVTIO.

AD Casum Respondetur. Sempronium, sic dubitantem, ad petendam dispensationem nullatenus obligari, ita Sanch. lib. 1. sum. cap. 10. num. 12. & 36. & lib. 8. matr. d. 6. num. 18. Suar. tom. 5. in 3. p. d. 40. s. 5. num. 14. & s. 6. num. 8. Nauar. cap. 27. num. 281. Rebell. par. 2. lib. 1. quæst. 3. s. 2. num. 10. Filiuc. tr. 13. c. 6. qu. 11. num. 130. Henric. lib. 14. cap. 14. num. 3. Coninch. d. 17. dub. 2. num. 22. Auila par. 7. disp. 2. dub. 5. concl. 5. Layman. lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 4. num. 36.

Probatur primò; Quia, hic versamur in dubio facti; an scilicet; Sempronius habeat, vel non habeat consanguinitatis impedimentum; Factum autem, in dubio, non præsumitur, nisi probetur,

L 3 vt ostendat

vt offensum est. Quod principium, cum valeat in Foro externo, valet etiam in interno; cum iudicium Fori interni, sequatur iudicium Fori externi, quando hoc, falsà præsumptione non nititur.

¶ **I** Secundò; Quia factum, cum, post debitam diligentiam, vinci non potest, æquiualeat facto inuincibiliter ignorato; Sed factum inuincibiliter ignoratum, ad nihil obligat. Ergo etiam factum dubium ad nihil obligabit. Cum ergo non probetur, Sempronium habere impedimentum consanguinitatis, se gerere poterit, perinde, ac, si illud non haberet; & consequenter, matrimonium celebrare licitè poterit, absque alia dispensatione.

OBIECTIONVM SOLVTIO.

¶ **A**D rationes autem in contrarium, Respondetur; ad primam, In dubio, sequendam esse partem tutiorem, quando nulla est causa sequendi partem minus tutam; quando autem datur iuris præsumptio pro parte minus tutà, iam datur causa sufficiens illam sequendi; quia iuris præsumptio, semper est iusta, ac rationabilis; & tunc non datur amplius propriè pars minus tuta, sed vtraque pars, cum sit prudenter eligibilis, est æquè tuta. Ex duobus autem malis, semper minus est eligendum, quia nulla vnquam dari potest causa eligendi malum maius, &, si daretur talis causa, iam malum illud, non esset maius, sed minus; si enim daretur causa deserendi potius Infirmum morti proximum, quam omit-tendi Sacrum die festo; iam deserere Infirmum, esse; minus malum, quam sa-

crum omittere; Quod verò dubitans de homicidio, gerere se debeat tamquam irregularem, & verè sit irregularis; oritur; quia ita est expressum in iure. *C. ad audientiam: de homicidio; & alibi.* Verum, hic casus, est vnicus, nec ab eo, vlla regula pro aliis similibus desumi potest, cum in censuris, ac pœnis, argui non possit ab vno casu ad alium, ex paritate rationis, eo quod pœnæ, ac censuræ incurrantur solum, quatenus in iure sunt expressæ, & non aliter.

Ad secundam, Respondetur; In dubio practico, semper sequendam esse partem tutiorem; quia nulla vnquam datur causa sequendi partem minus tutam; Immo datur positiuà causa illam non sequendi, quatenus, illam sequendo, peccandi periculo se quis exponeret. In dubio autem speculatiuo, dari potest aliquando causa sequendi partem minus tutam, quia pro parte minus tutà, dari potest aliquando possessio, vel iuris præsumptio; in quo tamen casu, amittit esse minus tutam, & fit æque tuta, vt patet ex dictis.

COROLLARIA.

¶ **E**X hoc principio vniuersalissimo; Col-
ligitur primo; in materià Voti; si quis dubitet, an votum emiseric, vel non emiseric, ad nihil teneri; Quia, cum factum, in dubio, non præsumatur, nisi probetur; eò ipso, quod ei non constat, illud emiseric, censendus est, illud non emiseric; Si verò sciat, se votum emiseric, dubitet autem, an impleuerit, vel non impleuerit; tunc censendus est, non impleuisse; quia non constat, quod impleuerit, ideoque tenetur implere. Quod si dubi-

si dubitet, an, dum votum emisit, 14. annum expleuerit, si votum sit personale, vel 25. si votum sit reale; censendus est, non expleuisse; ideoque tale votum irritari posse à Patre, vt melius constabit, *Quæst. XVII.*

15. Secundo; In materia pœnitentiæ; Si quis dubitet, an peccatum aliquod mortale commiserit, non tenet illud confiteri; quia hoc, est dubium facti, quod non præsumitur, nisi probetur. Si vero certus sit, se mortale peccatum commisisse, dubitet autem, an illud confessus sit; tenetur confiteri, quia confessio est quid facti, ideoque non præsumitur, nisi probetur. Similiter si quis dubitet, an peccatum reseruatam commiserit, Superiorem adire non tenetur, quia, cum sit dubium facti, præsumitur illud non commisisse, donec probetur: *10. Præpositus in 3. p. qu. de integr. conf. d. 3. num. 17. Henriq. in sum. lib. 8. de Euch. cap. 45. num. 3.*
16. Tertiò; In materia temperantiæ; Si quis dubitet, an vigesimum primum ætatis annum compleuerit, ad ieiunium non teneri, quia, cum ætas sit quid facti, præsumitur eam non expleuisse. Similiter si quis, in nocte bacchanalium, dubitet, an elapsa sit media nox, potest carnes comedere; contra verò, si Nox, esset cuius Peruigilij, carnes comedere non posset, quia in utroque casu, cum sit dubium facti media nox præsumitur non elapsa. *Sanchez lib. 2. de matrim. dif. 41. num. 40. Laym. lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 4. num. 36.*
17. Quartò, In materia Ordinis; Si quis dubitet, an vigesimum quartum annum compleuerit, sacrum presbyteratus ordi-

nem suscipere non posse; quia non præsumitur illum compleuisse; ad Presbyteratum autem, requiritur vigesimus quartus annus completus.

Quintò; In materia censurarum; Si quis dubitet, an aliquod delictum, sit sub excommunicatione prohibitum, non præsumi prohibitum; Tum quia est dubium facti; an scilicet extet, vel non extet prohibitio; Tum, quia, posito hoc dubio, lex prohibitionis non censetur sufficienter promulgata; Lex autem non obligat, nisi sit sufficienter promulgata. Similiter, si quis dubitet, se Clericum percussisse, non tenetur tanquam excommunicatum se gerere, quia delictum non præsumitur, nisi probetur, nec ipse in dubio spoliandus est iure certo, quod habet communicandi cum aliis. Immo si quis dubitet, an, dum Presbyteratum suscepit, vigesimum quartum annum compleuerit, non se gerere debet tanquam suspensum; Tum quia pœna suspensionis est imposta solum delicto certo, non dubio; Tum quia delictum, in dubio, non præsumitur, nisi probetur; Si quis denique, mortuà vxore, volens statum Clericalem amplecti, dubitet, an vxorem duxerit virginem, an verò corruptam, & consequenter, an sit bigamus; se tanquam irregularem gerere non debet, sed potest statum Clericalem amplecti; Tum quia in dubiis delictum non præsumitur; Tum quia, propter delictum, aut impedimentum dubium, ipse non est priuandus iure certo, quod habet ad statum Clericalem. *Sanch. lib. 1. c. 10. n. 56. Laym. lib. 1. tract. 5. cap. 5. §. 4. num. 38.*

Sextò; In materia Iustitiæ; si quis dubitet, se ære alieno laborare, non teneri solue-

soluere; Tum quia debitum, in dubio, non præsumitur; & est regula, quod *Nemo soluere cogitur, antequam monstratur esse Debitor.* Tum quia, ipse possidet, & melior est conditio possidentis. Tum denique, quia, in Foro externo cogi non potest ad soluendum; Ergoneque in Foro interno; idem enim est iudicium Fori interni, ac externi; quando Forum externum non nititur falsâ præsumptione. Similiter, si quis dubitet, an sit legitimus, vel illegitimus, potest cum alijs fratribus hæreditatem diuidere; Tum quia delictum non præsumitur; Tum quia, ipse est in legitima possessione, quod sit legitimus, quandiù non probatur oppositum. In dubio autem, melior est conditio possidentis; Tum, quia, quando iura partium sunt obscura; Reo potius fauendum est, quam Actori. *De regulis iuris in 6.*

20 Septimò; In materiâ iurisdictionis. Confessarium, dubitantem, an casus sit reservatus, ab illo absoluere posse. Contra verò, dubitantem de suâ iurisdictione, absoluere non posse, quia cum vtrumque sit dubium facti, casus rationabiliter præsumi potest non reservatus, & iurisdicatio non data, quandiù oppositum non probatur. *Suar. de cens. d. 40. sect. 6. num. 4. & tom. 2. de relig. lib. 4. cap. 25. Emanuel Sâ v. casus refer. num. 5.* Similiter, Sacerdotem ordinatum ab Episcopo incognito, de quo dubium est, an sit Episcopus; debere iterum ordinari; ut statutum est *in c. Presbyteris d. 68.* & paruulos à parentibus subtractos, de quibus ignoratur, an sint baptizati, esse baptizandos, vt decernitur *in c. Paruulos; de consecr. d. 4.* Item in minoribus ordi-

nibus constitutum, & de baptismo dubitantem, iterum sub conditione baptizandum, ac ordinandum esse; *ex c. veniens; de Presb. non baptiz.* Eodemque modò iterum consecrandam esse Ecclesiam, de quâ incertum est, an fuerit consecrata; *ex c. solemnitates; de consecr. d. 1.* Quia omnia ista, sunt dubia facti, quod præpterea non præsumitur: donec probetur. Vnde etiam *in c. Dominus; de sec. nupt.* deciditur, mulierem de morte prioris coniugis dubitantem, pergere non posse in possessione debitum exigendi à secundo marito; quia hoc etiam est dubium facti, an scilicet primus maritus mortuus sit, an non mortuus; & factum non præsumitur, donec probetur. Hæc autem omnia intelligenda sunt, quando, post adhibitam debitam diligentiam, dubium vinci non potest.

Denique in dubio, an, dum quis professionem emisit, 16. annum completum habuerit, vel non habuerit, professionem censendam esse nullam, iterumque emitendam; quia est dubium facti; an scilicet 16. annum compleuerit, vel non compleuerit; Factum autem, in dubio, non præsumitur.

Quæ tamen hæctenus, de Facto, dicta sunt, intelligenda sunt de Facto; quod alias de iure, non erat faciendum; Nam, si de iure faciendum erat, tunc, in dubio, factum præsumitur. *L. in contrahenda; ff. de reg. iuris.* Quia vnusquisque præsumitur, munus suum rectè obijisse, atque in eo, quod egit, nihil necessarium omisisse. Vnde iuris præsumptio tunc stat pro facto: *Miscard. vol. 2. de probat. concl. 734.*

* * *

QUEST.